

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૦] ૧૦ એસ.સી.આર. ૭૪૬

યાદવ કુમાર

વિરુદ્ધ

ધ ડિવિઝનલ મેનેજર, નેશનલ ઇન્સ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૭૨૨૩ / ૨૦૧૦)

ઓગસ્ટ ૩૧, ૨૦૧૦

[જી.એસ. સિંઘવી અને અશોક કુમાર ગાંગુલી, ન્યાયમૂર્તિઓ]

મોટર વ્હીકલ્સ એક્ટ, ૧૯૮૮:

કલમો ૧૬૩એ અને ૫ – બિન-જીવલેણ અકસ્માતોમાં અક્ષમતા – વળતરની ગણતરી – રોડ અકસ્માતમાં પેઈન્ટરને ઈજાઓ થઈ – ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા રૂપિયા ૫૨,૦૦૦/- નું વળતર મંજૂર કરાયું – હાઈકોર્ટે તેને વધારીને રૂપિયા ૭૨,૦૦૦/- કર્યું – અપીલ પર, કોર્ટે ઠેરવેલ કે: હાઈકોર્ટે વળતર મંજૂર કરતી વખતે ભવિષ્યની કમાણીના નુકસાન પેટે કોઈ રકમ આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો – ડૉક્ટરે અભિપ્રાય આપ્યો કે અરજદાર જમણા ઉપલા અંગમાં ૩૩%, ડાબા ઉપલા અંગમાં ૨૧% અને સમગ્ર શરીરની ૨૦% કુલ અક્ષમતા ધરાવે છે – અરજદારને પેઈન્ટર તરીકે કમાણીની ક્ષમતામાં નુકસાન વેઠવું પડશે અને તેણે શારીરિક શ્રમ દ્વારા તેની આજીવિકા મેળવવાની છે – સંપૂર્ણ ન્યાય કરવાના હેતુથી, વળતર નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું – ૧૭ નો ગુણક લાગુ કરવામાં આવ્યો

– આમ, અરજદારને ૮% વ્યાજ સાથે વળતર તરીકે રૂપિયા બે લાખ મંજૂર કરવામાં આવે છે – ભારતીય સંવિધાન, ૧૯૫૦ – અનુચ્છેદ ૧૪૨.
'યોગ્ય વળતર' – નો ખ્યાલ.

'વળતર' અને 'નુકસાની' – વચ્ચેનો તફાવત.

૩૦ વર્ષની ઉંમર ધરાવતા અપીલકર્તા-પેઈન્ટરને એક રોડ અકસ્માતમાં ઘણી ઈજાઓ થઈ હતી. તેમને એક ટેમ્પોએ ટક્કર મારી હતી. અપીલકર્તાએ દાવો કરતી અરજી દાખલ કરી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨, ઓર્થોપેડિક સર્જન, એવો અભિપ્રાય આપ્યો કે અપીલકર્તાને જમણા ઉપલા અંગની ૩૩% અને ડાબા ઉપલા અંગની ૨૧% અક્ષમતા અને સમગ્ર શરીરની ૨૦% કુલ અક્ષમતા થઈ છે અને પરિણામે તેઓ પેઈન્ટર તરીકે કામ કરી શકતા નથી કે અન્ય કોઈ શારીરિક શ્રમનું કામ પણ કરી શકતા નથી. ટ્રિબ્યુનલે રૂપિયા ૫૨,૦૦૦/- નું વળતર મંજૂર કર્યું. હાઈકોર્ટે વળતર વધારીને રૂપિયા ૭૨,૦૦૦/- કર્યું. ટ્રિબ્યુનલ અને હાઈકોર્ટ બંનેએ 'ભવિષ્યની કમાણીનું નુકસાન' ની શ્રેણીમાં વળતર તરીકે કોઈ બાબતનો સમાવેશ કર્યો ન હતો. તેથી, અપીલકર્તાએ વધુ વળતરની માંગણી કરતી હાલની અપીલ દાખલ કરી હતી.

અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરતા,

કોર્ટે ઠેરવેલ કે: ૧. મોટર વ્હીકલ્સ એક્ટ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૧૬૩એ હેઠળની બીજી અનુસૂચિ અકસ્માતના કેસોમાં વળતરની ગણતરી માટે એક સંરચિત ફોર્મ્યુલા આપે છે. અનુસૂચિની કલમ ૫ બિન-જીવલેણ અકસ્માતોમાં અક્ષમતા સાથે સંબંધિત છે. ઈજાઓના કેસોમાં પણ ગુણકની પદ્ધતિ લાગુ કરવાની રહે છે. [પેરા ૧૦ અને ૧૧]

૨.૧ હાલના કેસમાં, અપીલકર્તાને ડાબા રેડિયસના દૂરના છેડાનું ફેક્ચર તેમજ ડાબા અલ્નર સ્ટાયલોઈડ પ્રોસેસનું ફેક્ચર અને જમણા રેડિયસના દૂરના છેડાનું ફેક્ચર સામાન્ય ડાયાસ્ટોસિસ અને કાંડાના સાંધાની આસપાસ નરમ પેશીઓના સોજા સાથે થયું હતું. ડૉક્ટરે જમણા ઉપલા અંગના સંબંધમાં ૩૩% અને ડાબા ઉપલા અંગ તરફ ૨૧% અને સમગ્ર શરીરના સંબંધમાં ૨૦% અક્ષમતા નિર્ધારિત કરી હતી, જે અપીલકર્તાને તેમને થયેલી બહુવિધ ઈજાઓને કારણે પેઈન્ટિંગ કામ કરતા અટકાવે છે. હાઈકોર્ટે વળતર મંજૂર કરતી વખતે, અન્ય બાબતોની સાથે, એવા કારણોસર ભવિષ્યની કમાણીના નુકસાન પેટે કોઈ રકમ આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો કે અપીલકર્તાએ તેમના બચાવના સમર્થનમાં એક પણ દસ્તાવેજ રજૂ કર્યો નથી. હાઈકોર્ટના આ અભિપ્રાયને સ્વીકારી શકાય નહીં. [પેરા ૧૪, ૧૫ અને ૧૬]

૨.૨ અકસ્માતના કેસોમાં વળતર નક્કી કરતી વખતે, હાઇકોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલે બાબતો પ્રત્યે વ્યાજબી રીતે સહાનુભૂતિપૂર્વકનો અભિપ્રાય લેવો જોઈએ. એ બાબત સરપેન્ડ થઈ શકે નહીં કે અપીલકર્તા પેઇન્ટર હોવાથી તેમણે શારીરિક શ્રમ દ્વારા જ પોતાની આજીવિકા મેળવવાની છે. તેમને સ્વીકૃતપણે થયેલી ઈજાઓનું સ્વરૂપ, અને જેના વિશે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ ના પુરાવા તદ્દન પૂરતા છે, તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે આ ઈજાઓ સાથે તેમને પેઇન્ટર તરીકે કમાણીની ક્ષમતામાં નુકસાન વેઠવું જ પડશે અને પરિણામી આવકનું નુકસાન એ કુદરતી પરિણામ છે. [પેરા ૧૭]

૨.૩ વળતરના નિર્ધારણની બાબતોમાં ટ્રિબ્યુનલ અને કોર્ટ બંને કાનૂની રીતે એક 'યોગ્ય વળતર' નક્કી કરવાની જવાબદારીથી બંધાયેલા છે. એ દેખીતી રીતે સાચું છે કે યોગ્ય વળતરના નિર્ધારણને લોટરી સમાન ગણી શકાય નહીં. તે જ સમયે, 'યોગ્ય વળતર' નો ખ્યાલ દેખીતી રીતે જ ટ્રિબ્યુનલો અને કોર્ટોના ભાગે ન્યાયી અને સમાન સિદ્ધાંતોના ઉપયોગ અને વ્યાજબી અભિગમનું સૂચન કરે છે. ટ્રિબ્યુનલ અને કોર્ટના ભાગે આ વ્યાજબીપણું વ્યાપક ક્ષેત્ર પર હોવું જોઈએ. આ કવાયતની બાબતમાં કોર્ટ અને ટ્રિબ્યુનલ બંને સારા વિવેકબુદ્ધિના સિદ્ધાંતો દ્વારા માર્ગદર્શિત થવા જોઈએ જેથી કરીને અંતિમ પરિણામો ન્યાયી અને સમાન બને. [પેરા ૧૮]

શ્રીમતી હેલન સી. રેબેલો અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૮ એસ.સી. ૩૧૯૧ – આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૨.૪ વળતરની માત્રા નક્કી કરવામાં, કોર્ટે ઉદાર હોવું જોઈએ અને કંજૂસ ન થવું જોઈએ કારણ કે એક મુક્ત દેશમાં કાયદાએ જીવન અને અંગની કિંમત ઉદાર માપદંડ પર આંકવી જોઈએ. [પેરા ૧૯]
હરદેવ કૌર અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજસ્થાન સ્ટેટ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન અને અન્ય, (૧૯૯૨) ૨ એસ.સી.સી. ૫૬૭ – આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૨.૫ હાઇકોર્ટ અને ટ્રિબ્યુનલે સમજવું જોઈએ કે વળતર અને નુકસાની વચ્ચે તફાવત છે. વળતરની અભિવ્યક્તિમાં નુકસાની માટેના દાવાનો સમાવેશ થઈ શકે છે પરંતુ વળતર વધુ વ્યાપક છે. સામાન્ય રીતે નુકસાની થયેલી ઈજા માટે આપવામાં આવે છે, જ્યારે વળતર સહેજ ઊંચા પાયા પર રહે છે. તે થયેલી ઈજાના પ્રાચશ્ચિત માટે આપવામાં આવે છે અને વળતર મંજૂર કરવા પાછળનો આશય નાણાકીય રાહત આપીને ઈજાગ્રસ્ત પક્ષકારને શક્ય તેટલી એ જ સ્થિતિમાં પાછા લાવવાનો છે, જાણે કે ઈજા થઈ જ ન હોય. આમ, વળતરની ગણતરીની બાબતમાં, અભિગમ નુકસાનીના મૂલ્યાંકનની બાબતમાં જે કરવામાં આવે છે તેના કરતાં સહેજ વધુ વ્યાપક આધારિત હશે. તે જ સમયે, એ સાચું છે કે વળતર નક્કી કરવાની બાબતમાં કોઈ ચોક્કસ કે ગાણિતિક ચોક્સાઈ હોઈ શકે

નહીં. તેથી, ભવિષ્યની કમાણીના નુકસાન માટે કોઈ વળતર આપવાનો સંપૂર્ણ ઈનકાર કરવાનો હાઈકોર્ટનો અભિગમ સાચો નથી. [પેરા ૨૦ અને ૨૧]

૨.૬ કાનૂની વિવાદને ટૂંકાવવા માટે, અને પક્ષકારો વચ્ચે સંપૂર્ણ ન્યાય કરવા માટે સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળ આ કોર્ટની સત્તાને ધ્યાનમાં રાખીને, વળતર નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે. ભવિષ્યની આવકના નુકસાનની ગણતરી ગુણક પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરીને કરી શકાય છે. અપીલકર્તાની વાર્ષિક આવક રૂપિયા ૩૬,૦૦૦/- છે. અનુસૂચિ મુજબ ઉંમર (૩૦ વર્ષ) અનુસાર ગુણક ૧૭ છે. કુલ રકમ: રૂપિયા ૩૬,૦૦૦/- × ૧૭ = રૂપિયા ૬,૧૨,૦૦૦/- થાય છે. અક્ષમતાની ટકાવારી ૨૦% છે. તેથી, ભવિષ્યની કમાણીનું નુકસાન રૂપિયા ૧,૨૨,૪૦૦/- થશે. આ રકમને હાઈકોર્ટ દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલા વળતરમાં ઉમેરતા, કુલ વળતર રૂપિયા ૧,૨૨,૪૦૦/- + રૂપિયા ૭૨,૦૦૦/- = રૂપિયા ૧,૯૪,૪૦૦/- થાય છે. તેથી, વળતર પેટે રૂપિયા બે લાખની એકમ રકમ વત્તા ૮% વ્યાજ મંજૂર કરવામાં આવે છે. [પેરા ૨૨, ૨૩, ૨૪]

કેસ લૉ રેફરન્સ:

૨૦૦૮ એ.સી.જે. ૯ સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો પેરા ૧૨
એ.આઈ.આર. ૨૦૧૦ એસ.સી. ૪૦ સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો પેરા ૧૩
૨૦૦૬ એ.સી.જે. ૧૭૯૨ સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો પેરા ૧૩
૨૦૦૩ (૫) કર્ણાટક એલ.જે. ૧૮૬ સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો પેરા ૧૩
એ.આઈ.આર. ૧૯૯૮ એસ.સી. ૩૧૯૧ આધાર રાખવામાં આવ્યો પેરા ૧૮
(૧૯૯૨) ૨ એસ.સી.સી. ૫૬૭ આધાર રાખવામાં આવ્યો પેરા ૧૯

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૭૨૨૩ / ૨૦૧૦.

એમ.એફ.એ. નં. ૫૭૧૮ / ૨૦૦૬ (એમ.વી.) માં બેંગલોર ખાતેની
કર્ણાટક હાઈકોર્ટના તારીખ ૧૨.૦૮.૨૦૦૯ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

અપીલકર્તા તરફે વી.એન. રઘુપતિ.

સામાવાળાઓ તરફે એમ.કે. દુઆ, કિશોર રાવત.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ ગાંગુલી દ્વારા આપવામાં આવેલ.

૧. વિલંબ માફ કરવામાં આવે છે.

૨. પરવાનગી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૩. કર્ણાટક હાઇકોર્ટના તારીખ ૧૨.૮.૨૦૦૯ ના ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદા પર સવાલ ઉઠાવતા, જેના દ્વારા ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા મંજૂર કરાયેલ રૂપિયા ૫૨,૦૦૦/- ના વળતરમાં વધારો કરીને રૂપિયા ૧૭૨,૦૦૦/- કરવામાં આવ્યું હતું, વધુ વળતરની માંગણી કરતી આ અપીલ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૪. માનનીય હાઇકોર્ટે નીચેના શીર્ષકો હેઠળ વળતર મંજૂર કર્યું છે:

૧. શારીરિક અને માનસિક વેદના પેટે: રૂપિયા ૨૦,૦૦૦/-

૨. સારવારના સમયગાળા દરમિયાન આવકનું નુકસાન: રૂપિયા ૯,૦૦૦/-

૩. તબીબી ખર્ચ, પરિવહન, પૌષ્ટિક ખોરાક અને એટેન્ડન્ટ ચાર્જ પેટે: રૂપિયા ૮,૦૦૦/-

૪. સુખ-સુવિધાઓના નુકસાન પેટે: રૂપિયા ૩૫,૦૦૦/-

કુલ: રૂપિયા ૭૨,૦૦૦/- + દાવો દાખલ કર્યાની તારીખથી વસૂલાત સુધી વાર્ષિક ૮% વ્યાજ.

૫. કેસની મહત્વની હકીકતો એ છે કે, વ્યવસાયે પેઇન્ટર એવા અપીલકર્તા ૨૪ માર્ચ ૨૦૦૩ ના રોજ થયેલા એક માર્ગ અકસ્માતમાં ઈજા પામવાના સમયે ૩૦ વર્ષના હતા, જ્યારે અપીલકર્તા નાગવારા રિંગ રોડની બાજુમાં તેને દક્ષિણથી ઉત્તર તરફ ઓળંગવા માટે ઊભા હતા. ગુનો કરનાર ટેમ્પો જેનો નંબર કેએ-૦૪-સી/૬૦૩૦ હતો તે પશ્ચિમથી પૂર્વ તરફ ખૂબ જ ઝડપે આવ્યો અને અપીલકર્તાને ટક્કર મારી જેના પરિણામે તેઓ નીચે પડી ગયા અને તેમને ઘણી ઈજાઓ થઈ. અપીલકર્તાને તાત્કાલિક અલ-હબીબ હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા જ્યાં તેમની સારવાર કરવામાં આવી. દાવો કરતી અરજી ૩ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૬ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૬. અપીલકર્તાને થયેલી ઈજાના સ્વરૂપ વિશે, બૉરિંગ એન્ડ લેડી કર્ઝન હોસ્પિટલ, બેંગલોરના ઓર્થોપેડિક સર્જન ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ ડૉ. એસ. રંજનના પુરાવા ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ એ ૨૬.૧૧.૦૫ ના રોજ અપીલકર્તાની તપાસ કરી હતી. અલ-હબીબ હોસ્પિટલ, બેંગલોરના ધાના પ્રમાણપત્ર અને એક્સ-રે રિપોર્ટ અનુસાર, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ એ નોંધ્યું કે અપીલકર્તાને નીચે મુજબની ઈજાઓ થઈ હતી:

"(૧) ડાબા રેડિયસના દૂરના છેડાનું ફ્રેક્ચર તેમજ ડાબા અલ્નાર સ્ટાયલોઇડ પ્રોસેસનું ફ્રેક્ચર.

(૨) જમણા રેડિયસના દૂરના છેડાનું ફેક્ચર તેમજ રેડિયોઅલ્નર સાંધામાં સામાન્ય ડાયાસ્ટોસિસ અને કાંડાના સાંધાની આસપાસ નરમ પેશીઓનો સોજો."

૭. ઘટનાની તારીખના અઢી વર્ષ પછી ૨૬.૧૧.૦૫ ના રોજ તપાસ કરવા છતાં પણ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ ને અપીલકર્તા પર નીચે મુજબની ઇજાઓ જોવા મળી:

- (૧) જમણા કાંડાની વિકૃતિ
- (૨) જમણા કાંડાના હલનચલનમાં ૪૦% મર્યાદિતતા
- (૩) જમણા ફોરઆર્મના હલનચલનમાં ૩૦% મર્યાદિતતા
- (૪) જમણા ફોરઆર્મના સ્નાયુઓનું ૩ સેમી સુકાવવું
- (૫) જમણા હાથની નબળી પકડ
- (૬) ડાબા કાંડાના હલનચલનમાં ૨૫% મર્યાદિતતા
- (૭) ડાબા કાંડા પર સ્પર્શ અસહિષ્ણુતા
- (૮) રેડિયો અલ્નર સાંધાની તરફેણમાં ડાબી બાજુની અસ્થિરતા
- (૯) ડાબા હાથની નબળાઈ

૮. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ એ અભિપ્રાય આપ્યો કે આ ઇજાઓને જોતાં અપીલકર્તા કોઈ સખત કામ કરી શકતા નથી, કોઈ વજન ઉઠાવી શકતા નથી અને કોઈ કામ સરળતાથી કરી શકતા નથી અને મેન્યુઅલની વિવિધ

માર્ગદર્શિકાઓનો સંદર્ભ આપીને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ એ અભિપ્રાય આપ્યો કે અપીલકર્તા જમણા ઉપલા અંગમાં ૩૩% અને ડાબા ઉપલા અંગમાં ૨૧% અક્ષમતા અને સમગ્ર શરીરની ૨૦% કુલ અક્ષમતા ધરાવે છે. આવી અક્ષમતાને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલકર્તા પેઇન્ટર તરીકે કામ કરી શકતા નથી અને અન્ય કોઈ શારીરિક શ્રમનું કામ પણ કરી શકતા નથી. ઉલટતપાસમાં પણ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ એ સ્વીકાર્યું કે જો અપીલકર્તા પેઇન્ટર તરીકેનો પોતાનો જૂનો વ્યવસાય ચાલુ રાખે તો પણ તેમણે તે મુશ્કેલી સાથે કરવું પડશે.

૯. ટ્રિબ્યુનલ અને હાઇકોર્ટ બંને જમણા ઉપલા અંગમાં ૩૩%, ડાબા ઉપલા અંગમાં ૨૧% અને સમગ્ર શરીરના સંબંધમાં ૨૦% અક્ષમતા હોવાની હકીકત સ્વીકારવા છતાં 'ભવિષ્યની કમાણીનું ગુકસાન' ની શ્રેણીમાં વળતર તરીકે કોઈ બાબતનો સમાવેશ કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે, જે અપીલકર્તાને અગાઉની જેમ પેઇન્ટિંગ કરવાની મંજૂરી આપતી નથી.

૧૦. મોટર વ્હીકલ્સ એક્ટ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૧૬૩એ હેઠળની બીજી અનુસૂચિ અકસ્માતના કેસોમાં વળતરની ગણતરી માટે એક સંરચિત ફોર્મ્યુલા આપે છે. અનુસૂચિની કલમ ૫ બિન-જીવલેણ અકસ્માતોમાં અક્ષમતા સાથે સંબંધિત છે અને તે નીચે મુજબ છે:

"૫. બિન-જીવલેણ અકસ્માતોમાં અક્ષમતા:

બિન-જીવલેણ અકસ્માતોમાંથી ઉદ્ભવતી ભોગ બનનાર વ્યક્તિની અક્ષમતાના કિસ્સામાં નીચે મુજબનું વળતર ચૂકવવાપાત્ર રહેશે: અક્ષમતાના વાસ્તવિક સમયગાળા માટે આવકનું નુકસાન, જો કોઈ હોય તો, જે બાવન અઠવાડિયાથી વધુ ન હોવું જોઈએ.

વત્તા નીચેનામાંથી કોઈપણ:-

(એ) કાયમી કુલ અક્ષમતાના કિસ્સામાં ચૂકવવાપાત્ર રકમ વાર્ષિક આવકના નુકસાનને વળતર નક્કી કરવાની તારીખે ઉંમરને લાગુ પડતા ગુણક સાથે ગુણીને મેળવવામાં આવશે, અથવા

(બી) કાયમી આંશિક અક્ષમતાના કિસ્સામાં વળતરની એવી ટકાવારી જે ઉપરની આઈટમ (એ) હેઠળ નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ કાયમી કુલ અક્ષમતાના કિસ્સામાં ચૂકવવાપાત્ર હોત.

જે ઈજાઓ કાયમી કુલ અક્ષમતા/કાયમી આંશિક અક્ષમતામાં પરિણમેલી હોવાનું માનવામાં આવે છે અને કમાણીની ક્ષમતાના નુકસાનની ટકાવારી વર્કમેન કમ્પેન્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૩ હેઠળની અનુસૂચિ ૧ મુજબ રહેશે."

૧૧. આમ, ઈજાઓના કેસોમાં પણ ગુણકની પદ્ધતિ લાગુ કરવાની રહે છે અને તે હાઈકોર્ટો અને આ કોર્ટ દ્વારા અકસ્માતના સંખ્યાબંધ કેસોમાં લાગુ કરવામાં આવી છે.

૧૨. આ કોર્ટે સુનિલ કુમાર વિરુદ્ધ રામ સિંહ ગૌડ અને અન્ય – ૨૦૦૮ એ.સી.જે. ૯ માં, ભવિષ્યની કમાણીના નુકસાન માટે ઇજાના કિસ્સામાં વળતર મંજૂર કર્યું અને તેની ગણતરી માટે ગુણક પદ્ધતિ લાગુ કરી. આ જ સિદ્ધાંત આ કોર્ટ દ્વારા પ્રિયા વસંત કલગુતકર વિરુદ્ધ મુરાદ શેખ અને અન્ય – એ.આઈ.આર. ૨૦૧૦ એસ.સી. ૪૦ માં સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો.

૧૩. મુકેશ કુમાર શર્મા વિરુદ્ધ રામદત્ત અને અન્ય – ૨૦૦૬ એ.સી.જે. ૧૭૯૨ માં, મધ્ય પ્રદેશ હાઈકોર્ટે ઇજાગ્રસ્ત વ્યક્તિની કમાણીની ક્ષમતા જે ટકાવારીથી ઘટી હતી તેને ધ્યાનમાં રાખીને ગુણક પદ્ધતિ લાગુ કરી હતી. આવી જ ગણતરી કર્ણાટક હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા સૈયદ નિસાર અહેમદ વિરુદ્ધ ધ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, બેંગલોર મેટ્રોપોલિટન ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન – ૨૦૦૩ ૫ કર્ણાટક એલ.જે. ૧૮૬ માં કરવામાં આવી હતી.

૧૪. આ કેસમાં, અપીલકર્તાને ડાબા રેડિયસના દૂરના છેડાનું ફેક્ચર તેમજ ડાબા અલ્નર સ્ટાયલોઈડ પ્રોસેસનું ફેક્ચર અને જમણા રેડિયસના દૂરના છેડાનું ફેક્ચર સામાન્ય ડાયાસ્ટોસિસ અને કાંડાના સાંધાની આસપાસ નરમ પેશીઓના સોજા સાથે થયું હતું. ડૉક્ટરે જમણા ઉપલા અંગના સંબંધમાં ૩૩% અને ડાબા ઉપલા અંગ તરફ ૨૧% અને સમગ્ર શરીરના સંબંધમાં ૨૦% અક્ષમતા નિર્ધારિત કરી છે, જે અપીલકર્તાને તેમને થયેલી બહુવિધ ઇજાઓને કારણે પેઇન્ટિંગ કરતા અટકાવે છે.

૧૫. માનનીય હાઇકોર્ટે વળતર મંજૂર કરતી વખતે ભવિષ્યની કમાણીના ગુકસાન પેટે કોઈ રકમ આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. જો કે તે મુદ્દો માનનીય હાઇકોર્ટ સમક્ષ ખાસ કરીને રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં માનનીય હાઇકોર્ટે ભવિષ્યની કમાણીના ગુકસાન પેટે વળતર આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો, અને અન્ય બાબતોની સાથે એવું ઠેરવ્યું હતું કે:

"અમે એવા અભિપ્રાયના છીએ કે, સદર રજૂઆતમાં કોઈ તથ્ય નથી કારણ કે, અપીલકર્તાએ તેમના બચાવના સમર્થનમાં એક પણ દસ્તાવેજ રજૂ કર્યો નથી."

૧૬. અમે હાઇકોર્ટના ઉપરોક્ત અભિપ્રાય સાથે સહમત થવા અસમર્થ છીએ.

૧૭. અકસ્માતના કેસોમાં વળતર નક્કી કરતી વખતે, હાઇકોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલે બાબતો પ્રત્યે વ્યાજબી રીતે સહાનુભૂતિપૂર્વકનો અભિપ્રાય લેવો જોઈએ. એ બાબત સસ્પેન્ડ થઈ શકે નહીં કે અપીલકર્તા પેઇન્ટર હોવાથી તેમણે શારીરિક શ્રમ દ્વારા જ પોતાની આજીવિકા મેળવવાની છે. તેમને સ્વીકૃતપણે થયેલી ઇજાઓનું સ્વરૂપ, અને જેના વિશે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ ના પુરાવા તદ્દન પૂરતા છે, તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે આ ઇજાઓ સાથે તેમને પેઇન્ટર તરીકે કમાણીની ક્ષમતામાં ગુકસાન વેઠવું જ પડશે અને પરિણામી આવકનું ગુકસાન એ કુદરતી પરિણામ છે.

૧૮. એ કહેવાની જરૂર નથી કે વળતરના નિર્ધારણની બાબતોમાં ટ્રિબ્યુનલ અને કોર્ટ બંને કાનૂની રીતે એક 'યોગ્ય વળતર' નક્કી કરવાની જવાબદારીથી બંધાયેલા છે. એ દેખીતી રીતે સાચું છે કે યોગ્ય વળતરના નિર્ધારણને લોટરી સમાન ગણી શકાય નહીં. તે જ સમયે 'યોગ્ય વળતર' નો ખ્યાલ દેખીતી રીતે જ ટ્રિબ્યુનલો અને કોર્ટોના ભાગે ન્યાયી અને સમાન સિદ્ધાંતોના ઉપયોગ અને વ્યાજબી અભિગમનું સૂચન કરે છે. ટ્રિબ્યુનલ અને કોર્ટના ભાગે આ વ્યાજબીપણું વ્યાપક ક્ષેત્ર પર હોવું જોઈએ. આ ક્વાયતની બાબતમાં કોર્ટ અને ટ્રિબ્યુનલ બંને સારા વિવેકબુદ્ધિના સિદ્ધાંતો દ્વારા માર્ગદર્શિત થવા જોઈએ જેથી કરીને અંતિમ પરિણામ ન્યાયી અને સમાન બને (જુઓ શ્રીમતી હેલન સી. રેબેલો અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન અને અન્ય – એ.આઈ.આર. ૧૯૯૮ એસ.સી. ૩૧૯૧).

૧૯. આ કોર્ટે એવું પણ ઠેરવ્યું છે કે વળતરની માત્રા નક્કી કરવામાં, કોર્ટે ઉગ્ર હોવું જોઈએ અને કંજૂસ ન થવું જોઈએ કારણ કે એક મુક્ત દેશમાં કાયદાએ જીવન અને અંગની કિંમત ઉદાર માપદંડ પર આંકવી જોઈએ (જુઓ હરદેવ કૌર અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજસ્થાન સ્ટેટ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન અને અન્ય (૧૯૯૨) ૨ એસ.સી.સી. ૫૬૭).

૨૦. હાઈકોર્ટ અને ટ્રિબ્યુનલે સમજવું જોઈએ કે વળતર અને નુકસાની વચ્ચે તફાવત છે. વળતરની અભિવ્યક્તિમાં નુકસાની માટેના દાવાનો સમાવેશ

થઈ શકે છે પરંતુ વળતર વધુ વ્યાપક છે. સામાન્ય રીતે નુકસાની થયેલી ઈજા માટે આપવામાં આવે છે, જ્યારે વળતર સહેજ ઊંચા પાયા પર રહે છે. તે થયેલી ઈજાના પ્રાયશ્ચિત માટે આપવામાં આવે છે અને વળતર મંજૂર કરવા પાછળનો આશય નાણાકીય રાહત આપીને ઈજાગ્રસ્ત પક્ષકારને શક્ય તેટલી એ જ સ્થિતિમાં પાછા લાવવાનો છે, જાણે કે ઈજા થઈ જ ન હોય. આમ, વળતરની ગણતરીની બાબતમાં, અભિગમ નુકસાનીના મૂલ્યાંકનની બાબતમાં જે કરવામાં આવે છે તેના કરતાં સહેજ વધુ વ્યાપક આધારિત હશે. તે જ સમયે એ સાચું છે કે વળતર નક્કી કરવાની બાબતમાં કોઈ ચોક્કસ કે ગાણિતિક ચોક્કસાઈ હોઈ શકે નહીં.

૨૧. આ સિદ્ધાંતોને અનુસરીને, જે આપણે કરવું જ જોઈએ, આ કોર્ટે એ નોંધવું જ રહ્યું કે આ કેસમાં ભવિષ્યની કમાણીના નુકસાન માટે કોઈ વળતર આપવાનો સંપૂર્ણ ઇનકાર કરવાનો હાઈકોર્ટનો અભિગમ સાચો નથી.

૨૨. આ કોર્ટે ઉપરોક્ત લાઈન પર વળતર નક્કી કરવા માટે આ બાબત હાઈકોર્ટને રિમાન્ડ કરી શકી હોત પરંતુ અકસ્માત માર્ચ ૨૦૦૩ માં થયો હતો અને વળતર નક્કી કરવા માટે હાઈકોર્ટને રિમાન્ડ કરવાથી આ બાબતમાં વધુ વિલંબ થશે. તેથી, કાનૂની વિવાદને ટૂંકાવવા માટે, અને પક્ષકારો વચ્ચે સંપૂર્ણ ન્યાય કરવા માટે સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળ આ કોર્ટની સત્તાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ કોર્ટ પોતે વળતરનું મૂલ્યાંકન નીચે મુજબ કરે છે:

તેથી, હાલના કેસમાં, ભવિષ્યની આવકના નુકસાનની ગણતરી ગુણક પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરીને નીચે મુજબ કરી શકાય છે:

અપીલકર્તાની આવક (જેમ હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે) રૂપિયા ૩,૦૦૦/- પ્રતિ માસ છે. તેથી, વાર્ષિક આવક રૂપિયા ૩૬,૦૦૦/- છે.

અનુસૂચિ મુજબ ઉંમર (૩૦ વર્ષ) અનુસાર ગુણક ૧૭ છે.

આમ, કુલ રકમ:

રૂપિયા ૩૬,૦૦૦/- $\times$ ૧૭ = રૂપિયા ૬,૧૨,૦૦૦/- થાય છે.

અક્ષમતાની ટકાવારી ૨૦% છે

તેથી, ભવિષ્યની કમાણીનું નુકસાન રૂપિયા ૧,૨૨,૪૦૦/- થશે.

૨૩. જો આ રકમને અન્ય શ્રેણીઓમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલા વળતરમાં ઉમેરવામાં આવે, તો કુલ વળતર રૂપિયા ૧,૨૨,૪૦૦/- + રૂપિયા ૭૨,૦૦૦/-, એટલે કે રૂપિયા ૧,૯૪,૪૦૦/- થાય છે.

૨૪. આ કોર્ટ, તેથી, વળતર પેટે રૂપિયા બે લાખની એકમ રકમ વત્તા હાઈકોર્ટ દ્વારા મંજૂર કરાયેલ ૮% વ્યાજ મંજૂર કરે છે.

૨૫. અપીલ ઉપર દર્શાવેલ મર્યાદા સુધી મંજૂર કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ રહેશે નહીં.

એન.જે.

અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવી.

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.